

**LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA**

**ATBALSTS INVALIDITĀTES GADĪJUMĀ:**

✓ **INVALIDITĀTES NOTEIKŠANA**

✓ **PABALSTI**

✓ **PAKALPOJUMI**

✓ **ATVIEGLOJUMI**

Cienījamais Lasītāj!

Situācijās, kad cilvēki nonāk viņiem līdz šim nereti pilnīgi svešā un emocionāli ļoti saspringtā situācijā – kādam ģimenes loceklim (tas var būt gan pieaugušais, gan bērns) veselības stāvoklis ir vērtējams tik smags, ka nepieciešams sagatavot un iesniegt dokumentus invaliditātes ekspertīzes veikšanai, rodas daudz jautājumu, uz kuriem ir jāgūst atbildes.

Šajā brošūrā Jūs uzzināsiat informāciju par invaliditātes noteikšanas procesu bērnam un pilngadīgai personai – gan par nepieciešamo dokumentu sagatavošanu invaliditātes ekspertīzei, gan par to iesniegšanu Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā.

Šī ir atkārtoti sagatavota brošūra, kurā apkopota informācija par personām ar invaliditāti 2021.gada nogalē pieejamajiem pabalstiem, pakalpojumiem un atvieglojumiem invaliditātes seku mazināšanai.

Atbalsta pasākumi, īpaši pakalpojumi ir galvenais priekšnosacījums, lai cilvēki ar invaliditāti varētu veidot patstāvīgu dzīvi un iekļauties sabiedrībā.

Ceram, ka šajā brošūrā sniegtā informācija būs Jums noderīga, lai ērtāk orientētos un saņemtu Jums vai Jūsu bērnam paredzētos valsts un pašvaldību atbalsta pakalpojumus.

## INVALIDITĀTES NOTEIKŠANA

### KAS IR INVALIDITĀTE?

Invaliditāte ir ilgstošs vai nepārejošs ļoti smagas, smagas vai mērenas pakāpes funkcionēšanas ierobežojums, kas ietekmē personas garīgās vai fiziskās spējas, darbības, pašaprūpi un iekļaušanos sabiedrībā.

### KAS IR PERSONA AR INVALIDITĀTI?

Persona ar invaliditāti ir persona (gan bērns, gan pilngadīga persona), kurai *Invaliditātes likumā* noteiktajā kārtībā ir noteikta invaliditāte.

Invaliditāti dažādās valstīs nosaka pēc atšķirīgiem kritērijiem, tādēļ personām, kurām invaliditāte noteikta Latvijā, nerodas automātiskas tiesības uz citās valstīs noteiktajiem atbalsta pasākumiem invaliditātes gadījumā.

### KAS REGLAMENTĒ INVALIDITĀTES NOTEIKŠANU LATVIJĀ?

Invaliditātes noteikšanu valstī reglamentē *Invaliditātes likums* un Ministru kabineta 23.12.2014. noteikumi Nr.805 „Prognozējamās invaliditātes, invaliditātes un darbības zaudējuma noteikšanas un invaliditāti apliecinoša dokumenta izsniegšanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr.805).

### KAD NOSAKA INVALIDITĀTI?

Invaliditātes vai darbības ekspertīzi veic personai ar fiziskās vai garīgās veselības traucējumiem, kuru dēļ:

- persona ir nepārtraukti ārstējusies vismaz sešus mēnešus pirms ekspertīzes veikšanas dienas;
- personai ir radušies stabili funkcionēšanas ierobežojumi, un to apliecina medicīniskie dokumenti.

Tomēr, ja personai veselības traucējumi ir smagi un ar nelabvēlīgu prognozi vai ir radušies stabili funkcionēšanas ierobežojumi, tā var iesniegt nepieciešamos dokumentus invaliditātes ekspertīzes veikšanai arī pirms sešu mēnešu ārstēšanās, konsultējoties ar savu ģimenes vai ārstējošo ārstu.

### KAM NOSAKA INVALIDITĀTI?

Invaliditātes ekspertīzi veic Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem un citām Invaliditātes likuma 7.pantā noteiktajām personu grupām.

### KAS NORĪKO UZ INVALIDITĀTES EKSPERTĪZI?

Personai nosūtījumu uz invaliditātes ekspertīzi (veidlapa Nr.088/u) izsniedz ģimenes ārsts vai ārstējošais ārsts, izvērtējot katras personas veselības stāvokli un funkcionālos traucējumus.

### KAS NOSAKA INVALIDITĀTI?

Invaliditātes ekspertīzi Latvijā veic Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisija (turpmāk – VDEĀVK), kura lēmuma pieņemšanā ir neatkarīga.

### KĀDI DOKUMENTI JĀIESNIEDZ, LAI PERSONAI TIKTU VEIKTA INVALIDITĀTES EKSPERTĪZE?

Personai VDEĀVK jāiesniedz:

1. Iesniegums invaliditātes veikšanai.
2. Ģimenes ārsta vai ārstējošā ārsta nosūtījums uz invaliditātes ekspertīzi (veidlapa Nr.088/u).
3. Funkcionālo spēju pašnovērtējums, ja ekspertīze jāveic personai no 18 gadu vecuma – anketu var aizpildīt rokrakstā vai datorrakstā. Anketa atrodama VDEĀVK tīmekļa vietnē [www.vdeavk.gov.lv](http://www.vdeavk.gov.lv).
4. Citi dokumenti, ja ārsts vai pati persona uzskata, ka tie ir nepieciešami ekspertīzes veikšanai.

Nepieciešamos dokumentus invaliditātes ekspertīzei persona vai tās likumiskais pārstāvis iesniedz:

- personīgi – kādā no VDEĀVK nodaļām vai klientu apkalpošanas centros (adreses atrodamas uz brošūras aizmugurējā vāka);
- nosūtot pa pastu uz jebkuru no VDEĀVK nodaļām;
- parakstot ar drošu elektronisko parakstu, atbilstoši normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu un nosūtot uz VDEĀVK e-pasta adresi [vdeavk@vdevk.gov.lv](mailto:vdeavk@vdevk.gov.lv);
- elektroniski valsts pārvaldes pakalpojumu portālā [www.latvija.lv](http://www.latvija.lv), izmantojot e-pakalpojumu (EP62) "Iesniegums VDEĀVK par invaliditātes ekspertīzes veikšanu" (pakalpojumu iespējams izmantot arī valsts un pašvaldības vienotajos klientu apkalpošanas centros).

Bērniem invaliditāti nosaka līdz 18 gadu sasniegšanai. Tādēļ, lai nebūtu pārtraukums invaliditātes statusā, bērna vecākam vai likumiskajam pārstāvim vēlams vismaz mēnesi pirms bērna pilngadības atkārtoti iesniegt nepieciešamos dokumentus invaliditātes ekspertīzei, ja ir prognoze par invaliditātes turpināšanos. Šādā gadījumā dokumentus iesniedz likumiskais pārstāvis, bet lēmumu par invaliditātes noteikšanu izsniedz pašai personai.

#### KĀ NOSAKA INVALIDITĀTI?

Invaliditātes ekspertīze tiek veikta bez personas klātbūtnes, izņemot gadījumus, ja ir radušās neskaidrības vai ir nepieciešams personai uzdot papildu jautājumus, lai izvērtētu veselības stāvokļa ietekmi uz funkcionēšanu. Invaliditātes ekspertīze ir bezmaksas pakalpojums.

Kopš 01.01.2015. Latvija invaliditātes noteikšanā piemēro Starptautiskās funkcionēšanas nespējas un veselības klasifikācijā iekļautās kategorijas – nosakot invaliditāti, tiek novērtētas personas funkcionēšanas spējas, nevis tikai veselības traucējumi.

Veicot invaliditātes ekspertīzi **bērnā**, invaliditāti nosaka saskaņā ar Noteikumu Nr.805 4.pielikumā minētajiem invaliditātes noteikšanas kritērijiem, savukārt **pilngadīgai personai** – saskaņā ar Noteikumu Nr.805 5. un/vai 6.pielikumā minētajiem invaliditātes noteikšanas kritērijiem.

## Invaliditātes iedalījums

| Persona līdz 18 gadu vecumam                                      | Persona no 18 gadu vecuma līdz valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanai | Personas pēc valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanas |
|-------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| Bērns ar invaliditāti – invaliditāti nosaka bez iedalījuma grupās | I invaliditātes grupa – ļoti smaga invaliditāte – 80-100% darbspēju zaudējums                       | I invaliditātes grupa – ļoti smaga invaliditāte                                   |
|                                                                   | II invaliditātes grupa – smaga invaliditāte – 60–79% darbspēju zaudējums                            | II invaliditātes grupa – smaga invaliditāte                                       |
|                                                                   | III invaliditātes grupa – mēreni izteikta invaliditāte – 25–59% darbspēju zaudējums                 | III invaliditātes grupa – mēreni izteikta invaliditāte                            |

## CIK ILGĀ LAIKĀ VDEĀVK PIEŅEM LĒMUMU?

Atbilstoši *Administratīvā procesa likuma* 64.pantam VDEĀVK pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas. Ja objektīvu iemeslu dēļ noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam.

## UZ KĀDU TERMIŅU NOSAKA INVALIDITĀTI?

## Bērniem līdz 18 gadu vecumam:

- uz 6 mēnešiem, vienu, diviem vai pieciem gadiem;
- uz periodu līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai. Šādu termiņu nosaka klasificētu anatomisku defektu vai veselības traucējumu gadījumos; ja līdz bērna pilngadības sasniegšanai atlicis mazāk nekā gads; kā arī tad, ja bērnam ir stabili un neatgriezeniski funkcionēšanas ierobežojumi, kuru dēļ invaliditāte ir bijusi nepārtraukti noteikta vismaz vienu gadu.

## Personai no 18 gadu vecuma:

- uz 6 mēnešiem, vienu, diviem vai pieciem gadiem;
- bez atkārtota invaliditātes ekspertīzes termiņa (uz mūžu). Šādu termiņu nosaka klasificētu anatomisku defektu vai veselības traucējumu gadījumos, vai ja ir stabili un neatgriezeniski funkcionēšanas ierobežojumi, kuru dēļ viena un tā pati invaliditātes grupa nepārtraukti bijusi noteikta vismaz piecus gadus, vai VDEĀVK ir pamats uzskatīt, ka invaliditāte varētu tikt nepārtraukti noteikta vairāk nekā uz pieciem gadiem.

Nosakot invaliditātes termiņu, ņem vērā veselības traucējumu un funkcionēšanas ierobežojumu stabilitātes prognozi vismaz nākamajiem 6 mēnešiem.

## KĀ RĪKOTIES, JA NEPIEKRĪTAT VDEĀVK LĒMUMAM?

Atbilstoši *Invaliditātes likuma* 9.pantam lēmumu var apstrīdēt VDEĀVK vadītājam mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās brīža (paziņošanas brīža). VDEĀVK vadītāja lēmumu var pārsūdzēt tiesā. Lēmuma apstrīdēšana un pārsūdzēšana neaptur tā darbību. Lēmumu var apstrīdēt tikai pati persona vai tās likumiskais pārstāvis.

## INVALIDITĀTES APLIECĪBA

Invaliditātes apliecība ir invaliditāti apliecinošs dokuments, ko izsniedz gan **bērnam**, gan **pilngadīgai personai ar invaliditāti**. Invaliditātes apliecību izsniedz VDEĀVK uz tādu pašu termiņu, uz kādu noteikta invaliditāte. Apliecību izsniedz klātienē VDEĀVK, vai nosūta ierakstītā pasta sūtījumā, ņemot vērā personas iesniegumā norādīto vēlamo saņemšanas veidu. Apliecību izsniedz bez maksas.

No 01.07.2021. spēkā ir noteikumi par jaunā parauga invaliditātes apliecībām. Invaliditātes apliecībās vairs netiek iekļauts sejas fotoattēls, tādēļ dažādu pakalpojumu un atvieglojumu **saņemšanai invaliditātes apliecība ir jāuzrāda kopā ar personu apliecinošu dokumentu (pasi vai eID karti)**. Apliecības, kas izsniegtas līdz 30.06.2021., ir derīgas līdz apliecībā norādītā derīguma termiņa beigām.

Aizvien vairāk iestādes informāciju par personai noteikto invaliditāti saņem elektroniski valsts informācijas sistēmās, līdz ar to daudzās vietās personām nav nepieciešams uzrādīt invaliditātes apliecību pakalpojuma vai atvieglojuma saņemšanai. Atsevišķos gadījumos, piemēram, izmantojot atvieglojumus sabiedriskajā transportā vai kultūras objektos un citās sabiedriskās vietās, kur ir paredzēti atvieglojumi personām ar invaliditāti, invaliditātes apliecība pēc uzaicinājuma ir jāuzrāda.

## KAM TIEK NODOTI DATI PAR PERSONAS INVALIDITĀTI?

Personas datu, t.sk. sensitīvo datu apstrāde notiek VDEĀVK Invaliditātes informatīvajā sistēmā (turpmāk – IIS). Personu dati tiek sniegti arī citām valsts un pašvaldības iestādēm, kuras nodrošina pabalstus, pakalpojumus un citus atvieglojumus un kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības apstrādāt attiecīgos datus.

## VDEĀVK E-PAKALPOJUMI

Valsts pārvaldes pakalpojumu portālā [www.latvija.lv](http://www.latvija.lv) pieejami šādi e-pakalpojumi:

- **Mani dati VDEĀVK (EP64)** – personas var iegūt informāciju par sev vai par aizbildnībā, aizgādībā esošu personu, vai par savu nepilngadīgo bērnu uzkrāto informāciju;
- **Iesniegums VDEĀVK par invaliditātes ekspertīzes veikšanu (EP62)** – personas, kuras tiek nosūtītas uz invaliditātes vai prognozējamās invaliditātes ekspertīzi, var iesniegt iesniegumu VDEĀVK;
- **Iesniegums invaliditātes ekspertīzes lēmuma apstrīdēšanai (EP63)** – personas var viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas to apstrīdēt, iesniedzot VDEĀVK iesniegumu;
- **Atkārtota invaliditātes apliecības izsniegšana (EP176)** – e-pakalpojums nodrošina iespēju iesniegt iesniegumu VDEĀVK, lai atkārtoti saņemtu invaliditātes apliecību.

## FINANSIĀLAIS ATBALSTS INVALIDITĀTES GADĪJUMĀ

**INVALIDITĀTES PENSIJA** (turpmāk – pensija) – pensiju ir tiesīga saņemt **pilngadīga persona ar invaliditāti** (līdz vecuma

pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanai), ja tai ir vismaz trīs gadi apdrošināšanas stāžs. Personu ar I un II invaliditātes grupu pensijas apmērs ir atkarīgs no personas algas, no kuras veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, un apdrošināšanas stāža. Personu ar III invaliditātes grupu pensijas apmērs ir **171,00 €/mēnesī**, bet personām ar III invaliditātes grupu kopš bērnības – **206,00 €/mēnesī**.

Pensija vienu reizi gadā (oktobrī) tiek indeksēta. Pensija tiek piešķirta uz noteikto invaliditātes laiku. Esot darba attiecībās un saņemot darba algu, pensijas izmaksa netiek pārtraukta. Ja invaliditāte noteikta pirmreizēji, personai ir jāiesniedz Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – VSAA) rakstisks iesniegums par pensijas piešķiršanu, norādot vēlamo pensijas saņemšanas veidu. Ja personai ir apdrošināšanas stāžs līdz 31.12.1995., iesniegumam klāt jāpievieno arī apdrošināšanas stāžu apliecinājoši dokumenti.

Sasniedzot vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, invaliditātes pensijas vietā tiek piešķirta vecuma pensija, kas invaliditātes laikā nedrīkst būt mazāka par iepriekš saņemto invaliditātes pensiju.

**ATLĪDZĪBA PAR DARBSPĒJU ZAUDĒJUMU** (turpmāk – atlīdzība) – atlīdzību ir tiesīga saņemt persona, kurai darbspēju zaudējums (vismaz 25%) noteikts sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai konstatēto arodslimību. Nelaimes gadījumu darbā apstiprina Valsts darba inspekcijā reģistrēts akts par nelaimes gadījumu darbā, savukārt saslimšanu ar arodslimību apstiprina VSIA “Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca” Aroda un radiācijas centra ārstu komisijas arodslimības izdots atzinums par saslimšanu ar arodslimību. Lai būtu tiesības uz atlīdzību arodslimības gadījumā, jābūt vismaz trīs gadu apdrošināšanas stāžam. Atlīdzības apmērs atkarīgs no personas algas, no kuras veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas darba negadījumu apdrošināšanai, un VDEĀVK noteiktajiem darbspēju zaudējuma procentiem. Personai, kura cietusi nelaimes gadījumā darbā vai kurai konstatēta arodslimība, ir tiesības saņemt papildu izdevumu kompensāciju par ārstēšanās un rehabilitācijas izdevumiem sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību, ja tādi radušies.

**VALSTS SOCIĀLĀ NODROŠINĀJUMA PABALSTS INVALIDITĀTES GADĪJUMĀ** (turpmāk – VSNP) – tiesības uz VSNP ir pilngadīgai personai ar invaliditāti, kurai piešķirts personas kods un kura pastāvīgi dzīvo Latvijā kopumā ne mazāk kā 60 mēnešus, no tiem pēdējos 12 nepārtraukti un kurai nav tiesības uz pensiju, t.sk. vecuma (izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju). VSNP piešķir uz noteikto invaliditātes laiku. Esot darba attiecībās, VSNP izmaksa netiek pārtraukta. VSNP ir atkarīgs no personai noteiktās invaliditātes grupas un tā apmēru ietekmē arī personas nodarbinātības fakts, t.i., ja persona ar I vai II invaliditātes grupu nav nodarbināta, pie VSNP tiek veikta piemaksa, attiecīgi 30% vai 20% apmērā. Piemaksas apmēru aprēķina proporcionāli dienām, kurās persona iepriekšējā mēnesī nav bijusi nodarbināta.

| VSNP apmērs par pilnu mēnesi personai ar invaliditāti, ja tā <b>strādā</b> |                              | VSNP apmērs par pilnu mēnesi personai ar invaliditāti, ja tā <b>nestrādā</b> |                              |
|----------------------------------------------------------------------------|------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| Vispārējā gadījumā:                                                        | Ja invaliditāte no bērnības: | Vispārējā gadījumā:                                                          | Ja invaliditāte no bērnības: |
| I inv.gr. – 191,80 €/mēn.                                                  | I inv.gr. – 239,40 €/mēn.    | I inv.gr. – 249,34 €/mēn.                                                    | I inv.gr. – 311,22 €/mēn.    |
| II inv.gr. – 164,40 €/mēn.                                                 | II inv.gr. – 205,20 €/mēn.   | II inv.gr. – 197,28 €/mēn.                                                   | II inv.gr. – 246,24 €/mēn.   |
| III inv.gr. – 137,00 €/mēn.                                                | III inv.gr. – 171,00 €/mēn.  | III inv.gr. – 137,00 €/mēn.                                                  | III inv.gr. – 171,00 €/mēn.  |

legūstot trīs gadu apdrošināšanas stāžu, persona ir tiesīga saņemt invaliditātes pensiju. Tādā gadījumā personai jāvēršas VSAA ar iesniegumu par invaliditātes pensijas piešķiršanu (klātienē, pa pastu, elektroniski vai izmantojot valsts pārvaldes pakalpojumu portālu [www.latvija.lv](http://www.latvija.lv)).

**PIEMAKSA PIE ĢIMENES VALSTS PABALSTA PAR BĒRNU AR INVALIDITĀTI** – tiesības saņemt piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti ir bērna vecākam vai tā likumiskajam pārstāvim. Piemaksas apmērs ir **160,00 €/mēnesī** uz noteikto invaliditātes laiku.

**ĪPAŠAS KOPŠANAS PABALSTS** – īpašas kopšanas pabalstu (turpmāk – kopšanas pabalsts) piešķir personai ar invaliditāti, kurai VDEĀVK ir izsniegusi atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību ļoti smagu funkcionēšanas ierobežojumu – **gan bērnam, gan pilngadīgai personai**.

Medicīniskās indikācijas īpašas kopšanas nepieciešamībai VDEĀVK ārsti nosaka, izvērtējot personas medicīnisko diagnozi un funkcionēšanas ierobežojuma pakāpi. Kopšanas pabalstu piešķir personai ar ļoti smagu invaliditāti, kurai nepieciešama nepārtraukta – **24 stundu** – kopšana. Īpašas kopšanas pabalsta apmēri:

- bērnam ar invaliditāti – 313,42 €/mēnesī;
- pilngadīgai personai ar invaliditāti, kurai invaliditātes cēlonis ir saslimšana no bērnības – 413,42 €/mēnesī;
- pilngadīgām personām ar invaliditāti vispārējā gadījumā – 213,43 €/mēnesī.

Pabalsts var tikt izlietots gan papildu aprūpes vajadzībām, gan tehniskā aprīkojuma, higiēnas preču iegādei u.c.

**Vecākiem ir tiesības saņemt slimības pabalstu bērna ar invaliditāti, par kuru piešķirts bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts, bērna slimības gadījumā.** Slimības pabalstu piešķir par slima bērna kopšanu līdz bērna 18 gadu vecuma sasniegšanai. Pabalsta izmaksas termiņi:

- bērna nepārtrauktas saslimšanas gadījumā – ne ilgāk par 26 nedēļām (6 mēneši), skaitot no bērna pirmās saslimšanas dienas;
- Ja bērns slimo ar pārtraukumiem – ne ilgāk par 3 gadiem 5 gadu periodā.

**PABALSTS TRANSPORTA IZDEVUMU KOMPENSĒŠANAI PERSONĀM AR INVALIDITĀTI, KURĀM IR APGRŪTINĀTA PĀRVIETOŠANĀS** – pabalstu var saņemt bērns ar invaliditāti un pilngadīga persona ar invaliditāti, ja VDEĀVK ir izsniegusi atzinumu par medicīniskām indikācijām vieglā automobiļa speciālai pielāgošanai un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensēšanai. Pabalsta apmērs ir 105 € par katru pilnu sešu mēnešu periodu.

**PABALSTS PERSONĀM AR I GRUPAS REDZES INVALIDITĀTI ASISTENTA PAKALPOJUMA IZMANTOŠANAI** – tiesības uz pabalstu ir personai ar I grupas redzes invaliditāti, kura nesaņem īpašas kopšanas pabalstu. Pabalsta apmērs ir **17,07 €/nedēļā** un nodrošina tiesības asistenta pakalpojuma izmantošanai par 10 h/nedēļā, jeb 40 h/mēnesī. Ja personai ar I grupas redzes invaliditāti VSAA ir piešķīrusi pabalstu asistenta izmantošanai, bet personai asistenta pakalpojums nepieciešams vairāk nekā 10 h/nedēļā jeb 40 h/mēnesī, personai ir tiesības pieprasīt un saņemt asistenta pakalpojumu arī pašvaldībā, taču pašvaldībā piešķirtais asistenta pakalpojuma apjoms tiks samazināts par 40 h/mēnesī. (skatīt sadaļā *Atbalsta pakalpojumi – Asistenta pakalpojums pašvaldībā*).

**KĀ PIEPRASĪT VALSTS GARANTĒTOS PABALSTUS INVALIDITĀTES GADĪJUMĀ?**



Pie pirmreizēji noteiktas invaliditātes vai VDEĀVK izsniegta atzinuma, kas dod tiesības pieprasīt specifisku finansiālu atbalstu, pilngadīgai personai vai tās pilnvarotajam pārstāvim, bērna vecākam vai tā likumiskajam pārstāvim jāiesniedz iesniegums par pabalsta piešķiršanu VSAA:

- personiski jebkurā VSAA nodaļā;
- elektroniski parakstīta dokumenta formā, izmantojot VSAA tīmekļa vietnē ([www.vsaa.gov.lv](http://www.vsaa.gov.lv)) esošo veidlapu;
- nosūtot to pa pastu, izmantojot VSAA tīmekļa vietnē ([www.vsaa.gov.lv](http://www.vsaa.gov.lv)) esošo veidlapu;
- aizpildot e-iesniegumu valsts pārvaldes pakalpojumu portālā [www.latvija.lv](http://www.latvija.lv).

#### **KĀ NOFORMĒT JURIDISKO PĀRSTĀVĪBU BĒRNAM AR ĻOTI SMAGIEM GARĪGA RAKSTURA TRAUCĒJUMIEM PĒC 18 G.V. SASNIEGŠANAS?**

Bērnām, kurām ir ļoti smagi garīga rakstura traucējumi un kurš pats nespēj sevi pārstāvēt, ir jānokārto juridiskā pārstāvība tuviniekiem, to iespējams noformēt divējādi:

- ļoti smagu funkcionālo traucējumu gadījumā vecāks vai likumiskais pārstāvis var vērsties tiesā ar prasības pieteikumu par jaunieša rīcībspējas ierobežošanu – tiesvedības ietvaros var lūgt tiesu nodibināt pagaidu aizgādību, lai aizgādnis var pieteikties ar invaliditāti saistīto maksājumu un pakalpojumu saņemšanai vēl līdz tiesas sprieduma pieņemšanai;
- vieglāku funkcionālo traucējumu gadījumā jauniešiem **pēc pilngadības sasniegšanas** var noformēt notariālu pilnvaru, kas ļaus pilnvarotajam ģimenes loceklim viņa vārdā pieteikties ar invaliditāti saistīto maksājumu un pakalpojumu saņemšanai un atvērt bankas kontu.

**VALSTS IEMAKSAS PENSIJU APDROŠINĀŠANAI** – laika periodu, kad valsts veic sociālās apdrošināšanas iemaksas, ieskaita personas apdrošināšanas stāžā, ko ņem vērā pie vecuma pensijas apmēra noteikšanas, ja persona šajā laikā nav bijusi nodarbināta. Obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas pensiju apdrošināšanai tiek veiktas no valsts pamatbudžeta par personām, kuras saņem īpašas kopšanas pabalstu par bērnu ar invaliditāti, un no valsts speciālā budžeta par pilngadīgām personām ar invaliditāti, kuras nav reģistrētas kā darba ņēmēji vai nav obligāti sociāli apdrošinātas kā pašnodarbinātie, tiek veiktas iemaksas 50% apmērā no iepriekšējā gada valstī vidējās iemaksu algas.

#### **ATBALSTA PAKALPOJUMI**

**PSIHOLOGA KONSULTĀCIJAS** – pakalpojums ir pieejams **bērnām, kurām pirmreizēji noteikta invaliditāte** un kurš dzīvo ģimenē, kā arī bērna vecākiem vai tā likumiskajiem pārstāvjiem. Pakalpojums paredz iespēju saņemt no valsts budžeta apmaksātu psihologa pakalpojumu (desmit 45 minūšu konsultācijas, pakalpojuma izmaksas 35,00 € apmērā par vienu konsultāciju tiek segtas no valsts budžeta ar pašvaldības sociālā dienesta starpniecību, ģimenei nav jāsedz pakalpojuma izmaksas). Konsultācijas var izmantot viena gada laikā pēc pirmreizēji noteiktās invaliditātes. Lai pakalpojumu saņemtu, ir jāvērtē personas deklarētās dzīvesvietas pašvaldības sociālajā dienestā un jāiesniedz iesniegums par pakalpojuma saņemšanu. Bērna vecākiem vai likumiskajam pārstāvim ir tiesības pašam izvēlēties pakalpojuma sniedzēju, to norādot iesniegumā, vai arī izmantot sociālā dienesta piedāvāto pakalpojuma sniedzēju.

**ASISTENTA PAKALPOJUMS PAŠVALDĪBĀ** – pakalpojuma mērķis ir atbalsta sniegšana aktivitāšu nodrošināšanai ārpus mājas. Tiesības pieprasīt pakalpojumu ir:

- **bērniem no 5 līdz 18 gadu vecumam** ar ļoti smagu invaliditāti, kuriem izsniegts VDEĀVK atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību;
- **personām ar I vai II invaliditātes grupu**, ja tām ir redzes, kustību vai garīga rakstura funkcionēšanas ierobežojumi vai VDEĀVK ir noteikusi medicīniskas indikācijas vieglā automobiļa speciālai pielāgošanai un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensēšanai, un asistents nepieciešams tādu darbību veikšanai ārpus mājokļa, kuras persona funkcionēšanas ierobežojumu dēļ nevar veikt patstāvīgi.

**Bērniem ar invaliditāti asistenta pakalpojumu** piešķir konstantā 80 h/mēnesī apjomā, kuras bērna ģimene ir tiesīga izmantot pēc saviem ieskatiem, organizējot asistenta piesaisti, vai 100 h/mēnesī apjomā, ja bērns saņem regulāras (ne retāk kā 1x nedēļā) medicīniskās procedūras vai rehabilitācijas pakalpojumus.

**Personām ar I vai II invaliditātes grupu** pašvaldības sociālais dienests ar vienotas asistenta pakalpojuma nepieciešamības un atbalsta intensitātes novērtēšanas anketas palīdzību novērtē vajadzību pēc asistenta pakalpojuma. Asistenta pakalpojuma apjoms var tikt noteikts no 15 līdz 160 h/mēnesī, kuras persona ar invaliditāti var izmantot pēc saviem ieskatiem. Pakalpojuma apjoma veido:

- personai ar invaliditāti noteiktais asistenta atbalsta nepieciešamības intensitātes koeficients (1 vai 2);
- personas ar invaliditāti ikdienas aktivitātes jeb iesaiste pasākumos, piemēram, strādā algotu darbu, mācās, apmeklē dienas aprūpes centru, veic brīvprātīgo darbu u.c. aktivitātes.

Jo lielāks asistenta atbalsts personai nepieciešams un jo aktīvāka persona ar invaliditāti ir, jo lielāks būs piešķirtais pakalpojuma apjoms.

**!** Pilngadīgām personām ar I invaliditātes grupu, kurām invaliditāte ir no bērnības un kurām izsniegts VDEĀVK atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību, asistenta pakalpojumu piešķir palielinātā apjomā šādos gadījumos:

- ja apmeklē dienas aprūpes centru vai specializēto darbnīcu, piešķir 50 vai 100 h/mēnesī, atkarībā no noteiktā atbalsta intensitātes koeficienta (1 vai 2);
- ja asistenta pakalpojumu izmanto citām darbībām (piemēram, apmeklē ārstu, sociālos pasākumus), piešķir 30 vai 60 h/mēnesī, atkarībā no noteiktā atbalsta intensitātes koeficienta (1 vai 2).

**!** Personām ar I grupas redzes invaliditāti, kurai ir piešķirts pabalsts asistenta pakalpojuma izmantošanai, asistenta pakalpojuma pašvaldībā apjoma samazina par 40 h/mēnesī.

**PAVADOŅA PAKALPOJUMS PAŠVALDĪBĀ** – pakalpojuma mērķis ir sniegt pārvietošanās atbalstu ārpus mājokļa (pavadīt no mājokļa uz izvēlēto galamērķi un atpakaļ) bērniem ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam, kuriem VDEĀVK ir izsniedzis atzinumu pavadona pakalpojuma nepieciešamību. Pakalpojumu piešķir konstantā 60 h/mēnesī apjomā, kuras bērna ģimene ir tiesīga izmantot pēc saviem ieskatiem, organizējot pavadona piesaisti.

Sīkāka informācija par asistenta un pavadona pakalpojumiem pieejama Labklājības ministrijas tīmekļa vietnē <https://www.lm.gov.lv/lv/asistenta-pakalpojuma-pasvaldiba-un-pavadona-pakalpojuma-nodrosinasana-personam-ar-invaliditati>.

**APRŪPES PAKALPOJUMS** – pakalpojuma mērķis ir sniegt aprūpi, uzraudzību, pašaprūpes spēju attīstību un saturīgu brīvā laika pavadīšanu personas dzīvesvietā **bērnā ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam**, kuriem VDEĀVK ir izsniedzis atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību. Pakalpojumu ir tiesības saņemt, ja bērna likumiskais pārstāvis vai audžuģimene nodarbinātības vai citu objektīvu iemeslu dēļ nevar nodrošināt bērna aprūpi un uzraudzību nepieciešamajā apjomā un pašvaldības sociālais dienests ir konstatējis šādas aprūpes nepieciešamību. Pakalpojuma piešķiršanai netiek vērtēti ģimenes ienākumi un materiālā situācija. Aprūpes pakalpojuma maksimālais apjoms ir 80 h/mēnesī. Pašvaldība var noteikt lielāku aprūpes pakalpojuma apjomu, nepārsniedzot 160 h/mēnesī.

**ASISTENTA PAKALPOJUMS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ** – pakalpojuma mērķis ir nodrošināt atbalstu pārvietošanās un pašaprūpes veikšanai izglītības procesā:

- **bērniem ar invaliditāti no 5 līdz 18 gadu vecumam**, pamatojoties uz VDEĀVK atzinumu par īpašas kopšanas nepieciešamību;
- **pilngadīgām personām ar I vai II invaliditātes grupu**, ja atbilstoši pašvaldības sociālā dienesta veiktajam asistenta pakalpojuma nepieciešamības novērtējumam personai asistenta pakalpojums pienākas, tad izglītības iestāde, pamatojoties uz sociālā dienesta veikto novērtējumu, piešķir asistenta pakalpojumu.

Pakalpojumu ir tiesīgi saņemt izglītojamie, kuri mācās pirmsskolas izglītības, vispārējās pamatzglītības, profesionālās pamatzglītības, arodizglītības, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās vidējās izglītības iestādēs (izņemot speciālās izglītības iestādes, kas saņem uzturēšanas izdevumus no valsts budžeta). Lai saņemtu asistenta pakalpojumu, bērna vecākiem vai to likumiskajam pārstāvim, izglītojamajai pilngadīgai personai ar I vai II invaliditātes grupu vai tās likumiskajam pārstāvim jāiesniedz izglītības iestādē iesniegums par asistenta pakalpojuma piešķiršanu, kurā norāda darbības, kuru veikšanai asistents būs nepieciešams. Sīkāka informācija pieejama Izglītības un zinātnes ministrijas tīmekļa vietnē <https://www.izm.gov.lv/lv/asistenta-pakalpojumu-sanemsana-izglitiba-iestade>.

**ATBALSTA PERSONAS LĒMUMA PIENĒMŠANĀ PAKALPOJUMS** – pakalpojumu nodrošina **pilngadīgai personai ar garīga rakstura traucējumiem, kurai noteikta I vai II invaliditātes grupa**, lai to atbalstītu personai svarīgu lēmumu pieņemšanā par savu dzīvi.

Atbalsta persona var sniegt atbalstu lēmumu pieņemšanā šādās jomās – *tiesību un interešu aizstāvības joma; finanšu joma, (t.sk. budžeta plānošana un īpašumu pārvaldīšanas jautājumi); ikdienas dzīve; veselības aprūpes joma (līdz ārsta kabinetam); sociālās aprūpes joma; atbalsta loka veidošana.*

Atkarībā no personai nepieciešamā atbalsta apjoma atbalsts lēmuma pieņemšanā var tikt sniegts no 8 līdz 35 h/mēnesī. Pakalpojumu var saņemt līdz 12 mēnešiem.

Pakalpojumu nodrošina biedrība "Resursu centrs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem "ZELDA"". Lai pieteiktos pakalpojumam, jāaizpilda iesniegums (veidlapa pieejama biedrības "ZELDA" mājas lapā [www.zelda.org.lv](http://www.zelda.org.lv)). Iesniegumu var nosūtīt pa pastu biedrībai Mārupes ielā 4-31, Rīgā, LV-1002, vai parakstīt ar drošu elektronisko parakstu un nosūtītīt uz e-pastu – [zelda@zelda.org.lv](mailto:zelda@zelda.org.lv). Papildu informācija zvanot uz biedrības tālruniem – 67442828 vai 25133788 (darba dienās laikā no 9:00-17:00).

**SURDOTULKA PAKALPOJUMS** – pakalpojumu nodrošina **bērnā ar invaliditāti** un **pilngadīgai personai ar invaliditāti**, kurām dzirdes traucējumus nevar kompensēt ar tehniskajiem palīgīdzekļiem:

- līdz 960 akadēmiskām stundām – mācību gada laikā profesionālās pamatizglītības, profesionālās vidējās izglītības un augstākās izglītības iestādēs;
- līdz 120 h/gadā – saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskajām un juridiskajām personām.

Pakalpojumu nodrošina Latvijas Nedzirdīgo savienība. Lai saņemtu surdotulka pakalpojumu, bērna vecākam vai tā likumiskajam pārstāvim, vai pilngadīgai personai vai tās pilnvarotajai personai ir jāvērsas Latvijas Nedzirdīgo savienībā (Rīgā, Elvīras ielā 19, tālr./fakss 67470444, e-pasts: [lns@lns.lv](mailto:lns@lns.lv)) ar iesniegumu par pakalpojuma saņemšanas nepieciešamību. Iesniegumu par pakalpojuma nepieciešamību iesniedz personīgi, nosūta pa pastu vai elektroniska dokumenta formā atbilstoši normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu.

Pieprasot pakalpojumu, persona iesniedz otolaringologa vai ģimenes ārsta atzinumu, ka personai dzirdes funkcionālie traucējumi atbilst vismaz trešajai pakāpei, ja šāda informācija nav iegūstama no VDEĀVK.

**TEHNISKE PALĪGLĪDZEKĻI** – no valsts budžeta tiek finansēti tehnisko palīgīdzekļu pakalpojumi personām, kurām ir ilgstoši vai īslaicīgi funkcionālie traucējumi, kuru dēļ tām ir grūtības sevi aprūpēt, pārvietoties vai iekļauties sabiedrībā. Personām pieejami šādi tehniskie palīgīdzekļi:

- pārvietošanās, pašaprūpes tehniskie palīgīdzekļi, protēzes, ortozes, ortopēdiskie apavi un komunikācijas palīgīdzekļi un elpošanas tehniskie palīgīdzekļi. Tehnisko palīgīdzekļu izsniegšanu nodrošina VSIA „NRC „Vaivari””: <http://www.nrcvaivari.lv/lv>;
- surdotehniskie palīgīdzekļi. Izsniegšanu nodrošina Latvijas Nedzirdīgo savienība: <http://www.lns.lv>;
- tiftelniskie palīgīdzekļi un acu protēzes. Izsniegšanu nodrošina Latvijas Neredzīgo biedrība: <http://www.lnbiedriba.lv/>;
- vieglo automobiļu pielāgošana personu ar invaliditāti vajadzībām – personas ar ilgstošiem vai nepārejošiem organisma funkciju traucējumiem vai anatomiskiem defektiem var saņemt no valsts budžeta apmaksātu sev piederoša automobiļa pielāgošanu. Pakalpojuma sniegšanu nodrošina Sociālās integrācijas valsts aģentūra (turpmāk – SIVA): <http://www.siva.gov.lv/auto-pielagosana.html>.

Tehniskie palīgīdzekļi tiek izsniegti, pamatojoties uz personas vai tās likumiskā pārstāvja iesniegumu un ārstējošā ārsta atzinumu par tehniskā palīgīdzekļa nepieciešamību. Pieprasot surdotehniku vai tifteltniku, ārstējošā ārsta atzinumu iesniedz, ja informācija par funkcionēšanas traucējumu nav iegūstama no VDEĀVK. Atkārtotas saņemšanas iespējas atkarīgas no konkrētajam tehniskajam palīgīdzeklim noteiktā lietošanas laika.

**STĀVVIETAS KARTE** – automobiļiem, kurus vada personas ar invaliditāti ar pārvietošanās traucējumiem, un automobiļiem, kuru pasažieri ir personas ar invaliditāti ar pārvietošanās traucējumiem vai personas ar I grupas redzes invaliditāti, salonā pie priekšējā stikla atļauts novietot stāvvietu izmantošanas karti (turpmāk – karti). Karti izsniedz Ceļu satiksmes drošības direkcija, pamatojoties uz personai noteikto invaliditāti un VDEĀVK izsniegto atzinumu par medicīniskām indikācijām vieglā automobiļa speciālai pielāgošanai un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensēšanai.

**DARBS, NODARBINĀTĪBA UN PROFESIONĀLĀ PILNVEIDE** – invaliditāte nenozīmē, ka persona nav spējīga vai nedrīkstētu strādāt, bet gan to, ka zināmā pakāpē personas darbības ir ierobežotas, un tai ir nepieciešams atbalsts darba veikšanai vai pie iekārtošanās darbā. Darbs un pastāvīgi ienākumi ir viena no neatkarīgas dzīves sastāvdaļām.

Tādēļ Nodarbinātības valsts aģentūra (turpmāk – NVA) un SIVA īsteno atbalsta pasākumus, lai veicinātu personu ar invaliditāti iekļaušanos darba tirgū, profesionālo iemaņu pilnveidošanu vai iegūšanu, kā arī nepieciešamības gadījumā nodrošina personām pārkvalifikācijas iespējas.

- **NVA piedāvā:**

- palīdzību darba meklēšanā (individuālā darba meklēšanas plāna izstrāde, personas profilēšana, informēšana par darba meklēšanas metodēm);
- karjeras konsultācijas un darba tirgū nepieciešamo pamatprasmju un iemaņu apguves pasākumus (psiholoģiskais atbalsts un ieteikumi turpmākās profesionālās karjeras plānošanai, darba pieteikuma dokumentu sagatavošanai un darba meklēšanai);
- profesionālās apmācības, pārkvalifikācijas, kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas;
- neformālās izglītības programmu apguvi;
- subsidētās darba vietas (darba vietas pielāgošana personas ar invaliditāti vajadzībām, darba vadītāja atbalsts);
- reģionālās mobilitātes atbalstu (kompensācija par transporta izdevumiem vai mājokļa īri nokļūšanai uz mācībām vai darba vietu);
- ilgstošo bezdarbnieku aktivizācijas pasākumus;
- pagaidu nodarbinātības iespējas algotajos sabiedriskajos darbos darba iemaņu uzturēšanai;
- atbalstu savas komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai;

Papildus bezdarbniekam ar invaliditāti pieejams asistenta pakalpojums personas nokļūšanai līdz mācību vai darba vietai, surdotulka un ergoterapeita pakalpojums mācību un darba vietā, kā arī atbalsta personas nodrošināšana bezdarbniekam ar garīga rakstura traucējumiem. Ar sīkāku informāciju ir iespējams iepazīties NVA tīmekļa vietnē <https://www.nva.gov.lv/lv>.

- **SIVA mērķis ir veicināt personu ar invaliditāti un personu ar funkcionāliem traucējumiem iekļaušanos darba tirgū un sabiedrībā, piedāvājot:**

- sociālo rehabilitāciju;
- profesionālās piemērotības noteikšanu;
- profesionālo rehabilitāciju darba tirgū pieprasītas profesijas apgūšanā (profesionālās vidējās vai pirmās līmeņa augstākās izglītības ietvaros).

Pakalpojumu saņēmēju mērķa grupa ir jaunieši ar invaliditāti no 15 gadu vecuma un personas ar invaliditāti līdz pensijas vecumam. Ar sīkāku informāciju ir iespējams iepazīties SIVA tīmekļa vietnē <https://www.siva.gov.lv/lv>.

## **SABIEDRĪBĀ BALSTĪTI SOCIĀLIE PAKALPOJUMI**

Pašvaldībai, kuras teritorijā ir deklarētā personas dzīvesvieta, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus. Lai saņemtu kādu no sociāliem pakalpojumiem, ir jāvēršas personas deklarētās dzīvesvietas pašvaldības sociālajā dienestā un jāiesniedz iesniegums par pakalpojuma saņemšanu. Pakalpojumu pieejamība dažādās pašvaldībās var būt atšķirīga.

### **Pakalpojumi pilngadīgām personām:**

- **Aprūpes mājās pakalpojums** – personas ar invaliditāti aprūpe mājās, kuras laikā tiek nodrošinātas personas pamatvajadzības, ja objektīvu apstākļu dēļ persona pati nevar sevi aprūpēt;
- **Dienas aprūpes centrs** – dienas laikā personām ar funkcionāliem traucējumiem tiek nodrošināti sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, sociālo prasmju attīstība, izglītošana un brīvā laika pavadīšanas iespējas;
- **Specializētās darbnīcas** – personām ar funkcionāliem traucējumiem tiek nodrošināta nodarbinātības prasmju apguve un speciālistu atbalsts;
- **Grupu māja (dzīvoklis)** – atsevišķa māja vai dzīvoklis, kurā personām ar garīga rakstura traucējumiem tiek nodrošināts mājoklis un individuāls atbalsts sociālo problēmu risināšanā un, ka nepieciešams, sociālā aprūpe;
- **Īslaicīgās sociālās aprūpes jeb atelpas brīža pakalpojums** – personām ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina īslaicīgu aprūpi līdz 30 diennaktīm gadā, aizstājot aprūpes procesā māsaimniecības locekļus;
- **Atbalsts dažādās dzīves situācijās** – individuālais atbalsts, atbalsta grupas un grupu nodarbības, speciālistu konsultācijas u.c., lai veicinātu vai atjaunotu personas sociālās funkcionēšanas spējas, atgūtu sociālo statusu, spējas strādāt, aprūpēt sevi un iekļauties sabiedrībā.

#### Pakalpojumi bērniem ar invaliditāti:

- **dienas aprūpes centrs** – dienas laikā tiek nodrošināta bērna aprūpe un uzraudzība, pašaprūpes spēju attīstība un brīvā laika saturīga pavadīšana;
- **aprūpes mājās pakalpojums** – bērna ar invaliditāti aprūpe mājās, kuras laikā tiek nodrošinātas bērna pamatvajadzības, ja objektīvu apstākļu dēļ bērna vecāki vai likumiskie pārstāvji nevar bērnu aprūpēt;
- **dažādi sociālās rehabilitācijas pasākumi un speciālistu atbalsts;**
- **īslaicīgās sociālās aprūpes jeb “atelpas brīža” pakalpojums** – bērniem tiek nodrošināta īslaicīga sociālā aprūpe iestādē līdz 30 diennaktīm gadā, aizstājot aprūpes procesā māsaimniecības locekļus. Pakalpojuma ietvarā tiek nodrošināta bērna aprūpe, uzraudzība, speciālistu konsultācijas, pastaigas, saturīga brīvā laika pavadīšana un ēdināšana četras reizes dienā.

Pakalpojumu nodrošināšanai pilngadīgām personām ar smagiem vai ļoti smagiem garīga rakstura traucējumiem (I vai II invaliditātes grupa) un bērniem ar invaliditāti pašvaldībām var būt pieejams ES fondu finansējums.

#### CITI ATVIEGLOJUMI

**STUDIJU UN STUDĒJOŠO KREDITĒŠANA STUDIJĀM LATVIJĀ NO KREDĪTIESTĀŽU LĪDZEKĻIEM, KAS IR GARANTĒTI NO VALSTS BUDŽETA LĪDZEKĻIEM** – studiju un studējošā kredīta garantijas likme nepārsniedz 90%. Tā sedz izsniegto kredītu pamatsummas zaudējumus. Ja pēc kredītu izmaksas uzsākšanas kredītņēmējam ir noteikta I vai II invaliditātes grupa vai tā tiek mainīta no vieglākas uz smagāku (uz I vai II grupu), kredīta garantija sedz kredītu pamatsummas atlikumu un procentus par kredīta izmantošanu pilnā apmērā. Detalizētāku informāciju par studiju un studējošā kredīta saņemšanu, atmaksas un dzēšanas nosacījumiem var saņemt Valsts izglītības attīstības aģentūrā.

**IEDZĪVOTĀJU IENĀKUMA NODOKĻA (TURPMĀK – IIN) ATVIEGLOJUMI** – personai, kurai ir noteikta invaliditāte, ir tiesības uz IIN papildu atvieglojumu šādā apmērā:

- 1848 €/gadā vai 154 €/mēnesī – personai, kurai noteikta I vai II invaliditātes grupa;

Informācija sagatavota 2021.gada novembrī, **aktualizēts 01.2024.**

- 1440 €/gadā vai 120 €/mēnesī – personai, kurai noteikta III invaliditātes grupa.

Par apgādībā esošo personu – 3000 €/gadā jeb 250 €/mēnesī. Šis atvieglojums tiek piemērots arī:

- par laulāto, vecākiem, vecvecākiem un bērniem, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu, ja minētās personas nav strādājošas un saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzītas par personām ar invaliditāti;
- par nestrādājošu laulāto, kura apgādībā ir nepilngadīgs bērns, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzīts par personu ar invaliditāti.

No 2021.gada persona savā gada ienākumu deklarācijā kā attaisnotos izdevumus ir tiesīga norādīt izglītības vai medicīnas izdevumus par brāli vai māsu, kuram noteikta I vai II invaliditātes grupa.

Lai saņemtu IIN atvieglojumu, strādājošai personai elektroniskajā algas nodokļu grāmatiņā ir jāveic atzīme par invaliditātes statusu, kā arī par to ir jāinformē Valsts ieņēmumu dienests, iesniedzot rakstisku iesniegumu vai norādot nepieciešamo informāciju par invaliditātes statusu elektroniskajā deklarēšanās sistēmā (EDS). Ar sīkāku informāciju var iepazīties tīmekļa vietnē <https://www.vid.gov.lv/lv> vai zvanot pa informatīvo tālruni 67120000.

**BRAUKŠANAS MAKSAS ATVIEGLOJUMI SABIEDRISKAJĀ TRANSPORTĀ** – personām ar I vai II invaliditātes grupu un personām līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, kā arī personai, kura pavada personu ar I invaliditātes grupu vai personu līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti, ir tiesības bez maksas izmantot sabiedrisko transportlīdzekli, kas pārvadā pasažierus pilsētas nozīmes un reģionālās nozīmes maršrutā. Atvieglojumu iespējams saņemt uzrādot invaliditātes apliecību kopā ar dokumentu, kurš satur fotoattēlu atbilstoši Ministru kabineta 22.07.2021.noteikumos Nr.414 "Braukšanas maksas atvieglojumu noteikumi" noteiktajai kārtībai. Ar plašāku informāciju iespējams iepazīties arī šeit: <https://www.lm.gov.lv/lv/infografikas>.

#### **ATBALSTS NORĒĶINIEM PAR ELEKTRĪBU PERSONĀM AR INVALIDITĀTI:**

- personām ar I invaliditātes grupu 20€;
- ģimenēm, kurās aug bērns ar invaliditāti 20€.

Katru mēnesi iespējams saņemt rēķina samazinājumu par izlieto elektroenerģiju, sistēmas pakalpojumiem un obligātā iepirkuma komponenti. Ja persona atbilst vairākiem aizsargātā lietotāja veidiem, tiek piemērots summēts maksājuma samazinājums. Aizsargātā lietotāja pakalpojumu iespējams saņemt pie jebkura elektroenerģijas tirgotāja un to piemēro automātiski, t.i., personai nav jāpiesakās, lai saņemtu atbalstu norēķiniem par elektrību. Aizsargāto lietotāju datu informācijas sistēma (ALDIS) automātiski veiks gan aizsargāto lietotāju statusa pārbaudi, gan aprēķinās pienākošos atbalstu.

**ATVIEGLOJUMS SAUSZEMES TRANSPORTLĪDZEKĻA ĪPAŠNIEKA CIVILTIESISKĀS ATBILDĪBAS OBLIGĀTAI APDROŠINĀŠANAI (OCTA)** – iegādājoties apdrošināšanas polisi, apdrošinātāja noteiktās apdrošināšanas prēmijas maksājums par 40% tiek samazināts transportlīdzekļu īpašniekiem, kuras ir:

- personas ar I vai II invaliditātes grupu;
- personas ar III invaliditātes grupu, kurām ir apgrūtināta pārvietošanās (to apliecina VDEĀVK atzinums par medicīniskām indikācijām vieglā automobiļa speciālai pielāgošanai un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensēšanai);
- vecāki (aizbildņi, audžuģimenes), kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti.

**ATBRĪVOJUMI NO TRANSPORTLĪDZEKĻA EKSPLUATĀCIJAS NODOKĻA MAKSĀŠANAS** – personām ar I, II vai III

Informācija sagatavota 2021.gada novembrī, **aktualizēts 01.2024.**

invaliditātes grupu, kā arī bērna ar invaliditāti vecākiem vai tā likumiskajiem pārstāvjiem nav jāmaksā transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis par viņu īpašumā, turējumā vai valdījumā esošu vienu vieglo automobili, motociklu, triciklu vai kvadriciklu.

**VESELĪBAS APRŪPE** – personām ar invaliditāti ir pieejami atvieglojumi valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanā, piemēram:

- personas, kurām noteikta I un II invaliditātes grupa, saņemot valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus, ir atbrīvotas no pacienta līdzmaksājuma un tādējādi saņem attiecīgos pakalpojumus bez maksas;
- personām ar I invaliditātes grupu nav jāveic pacienta līdzmaksājums par ģimenes ārsta mājas vizīti;
- pacienta līdzmaksājuma kopsumma par kalendārājā gadā saņemtajiem ambulatorajiem un stacionārajiem veselības aprūpes pakalpojumiem nedrīkst pārsniegt 570 €. Ja šāda kopsumma sasniegta, pacienti var saņemt izziņu, kuru uzrādot veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas laikā, līdz kalendārā gada beigām pacienta līdzmaksājums nav jāveic, un pakalpojums pilnībā tiek apmaksāts no valsts budžeta līdzekļiem. Ja pacienta līdzmaksājumu apmērs sasniedz minēto summu, ir jādodas uz tuvāko Nacionālā veselības dienesta (turpmāk – NVD) teritoriālo nodaļu un jāiesniedz pacienta maksājumus apliecinoši dokumenti (čeki, stingrās uzskaites kvītis). NVD attiecīgi pārbaudīs informāciju un izsniegs izziņu par atbrīvojumu no pacienta līdzmaksājuma veikšanas līdz kalendārā gada beigām. Izziņa turpmāk jāuzrāda ārstniecības iestādē katrā apmeklējuma reizē;
- valstī ir noteikta ambulatorai ārstniecībai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība atbilstoši pacienta slimības diagnozei, raksturam un smaguma pakāpei, kas nodrošina pacientiem iespēju saņemt noteiktu slimību ārstēšanai nepieciešamās zāles, kuras pilnībā vai daļēji apmaksā valsts un kuras ir iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā. Informāciju par kompensējamo medikamentu pieejamību un to klāstu, kā arī par valsts sniegto atbalstu veselības jomā personām ar invaliditāti varat iegūt NVD;
- valsts apmaksātus zobārstniecības pakalpojumus – zobu ekstrakcijas akūtos gadījumos vispārējā anestēzijā pacientiem ar I invaliditātes grupu, kas noteikta psihisko un uzvedības traucējumu dēļ.



### Papildu informāciju var saņemt

Par valsts un pašvaldības nodrošinātajiem sociālajiem pakalpojumiem – **Labklājības ministrijā**, Skolas ielā 28, Rīgā, LV-1331, tālr. 67021600, e-pasts: [lm@lm.gov.lv](mailto:lm@lm.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.lm.gov.lv](http://www.lm.gov.lv) vai deklarētās dzīvesvietas **pašvaldības sociālajā dienestā**.

Par nodarbinātības jautājumiem – **Nodarbinātības valsts aģentūrā**, Kr. Valdemāra ielā 38 k-1, Rīgā, LV-1010, bezmaksas informatīvais tālr. 80200206, e-pasts: [nva@nva.gov.lv](mailto:nva@nva.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.nva.gov.lv](http://www.nva.gov.lv).

Par profesionālās piemērotības noteikšanu, profesionālo un sociālo rehabilitāciju **Sociālās integrācijas valsts aģentūrā** – Dubultu prospekts 71, Jūrmalā, LV-2015, tālr. 67767045, e-pasts: [siva@siva.gov.lv](mailto:siva@siva.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.siva.gov.lv](http://www.siva.gov.lv).

Par **pabalstu un pensiju izmaksu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā** – tālr. 64507020, e-pasts: [konsultacijas@vsaa.gov.lv](mailto:konsultacijas@vsaa.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.vsaa.gov.lv](http://www.vsaa.gov.lv).

Par darba aizsardzības jautājumiem – **Valsts darba inspekcijā**, Kr. Valdemāra ielā 38 k-1, Rīgā, LV-1010, tālr. 67186522, 67186523, e-pasts: [vdi@vdi.gov.lv](mailto:vdi@vdi.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.vdi.gov.lv](http://www.vdi.gov.lv).

Par veselības aprūpes pakalpojumiem un kompensējamiem medikamentiem – **ārstējošā ārsta praksē** vai **Nacionālajā veselības dienestā**, Cēsu ielā 31, k-3 (6. ieeja, 4. stāvs), Rīgā, LV-1012, bezmaksas informatīvais tālr. 80001234, e-pasts: [nvd@vmnvd.gov.lv](mailto:nvd@vmnvd.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.vmnvd.gov.lv](http://www.vmnvd.gov.lv).

Par medicīniskās aprūpes profesionālo un pārejošas darbnespējas ekspertīzes kvalitāti ārstniecības iestādēs – **Veselības inspekcijā**, Kliņānu ielā 7, Rīgā, LV-1012, tālr. 67081600, e-pasts: [vi@vi.gov.lv](mailto:vi@vi.gov.lv), tīmekļa vietnē [www.vi.gov.lv](http://www.vi.gov.lv).

**VDEĀVK adrese: Ventpils iela 53, Rīga, LV-1002, e-pasts: [vdeavk@vdeavk.gov.lv](mailto:vdeavk@vdeavk.gov.lv), tīmekļa vietne [www.vdeavk.gov.lv](http://www.vdeavk.gov.lv)**

**VDEĀVK klientu apkalpošanas centrs: tālr. 67614885; 29632807, e-pasts konsultācijām: [konsultacijas@vdeavk.gov.lv](mailto:konsultacijas@vdeavk.gov.lv)**

**VDEĀVK reģionālās nodaļas:**

- Rīgas apvienotā nodaļa, Ventpils iela 53, Rīga, LV-1002;
- Rīgas apvienotās nodaļas Jēkabpils klientu apkalpošanas centrs, Bebru iela 108, Jēkabpils, LV-5201;
- Rīgas specializētā nodaļa, Ventpils ielā 53, Rīga, LV-1002;
- Daugavpils klientu apkalpošanas centrs, Viestura iela 5, Daugavpils, LV-5401;
- Jelgavas nodaļa, Pasta iela 43, Jelgava, LV-3001;
- Kuldīgas nodaļa, Liepājas ielā 34, Kuldīga, LV-3301;
- Liepājas nodaļa, Aldaru ielā 20/24, Liepāja, LV-3401;
- Rēzeknes nodaļa, 18.novembra ielā 41, Rēzekne, LV-4601;
- Valmieras nodaļa, Jumaras ielā 195, Valmiera, LV-4201;
- Valmieras nodaļas Gulbenes klientu apkalpošanas centrs, Ozolu ielā 2a, Gulbene, LV-4401.